

پیش‌بینی قلدری سایبری بر اساس صفات تاریک شخصیت، خودافشایی آنلاین و دشواری در تنظیم هیجان: نقش میانجی عزت‌نفس در دانش‌آموزان

Predicting Cyberbullying based on Dark Personality Traits, Online Self-disclosure and Difficulty in Emotion Regulation: A Mediating Role of Self-esteem among Students

Fatemeh-Tavallaee, MSc

Marziyeh-Sadat Sajadinejad, Ph.D[✉]

فاطمه تولایی^۱

مرضیه السادات سجادی نژاد^۲

Abstract

This study aimed to predict cyberbullying among adolescents based on dark personality traits, online self-disclosure, and difficulties in emotion regulation, considering the mediating role of self-esteem. The Statistical population was the whole high school students of Khansar in the year 2021-2022 which whom 250 participants were selected by cluster sampling method. Data collection tools include Cyberbullying/Victimization Experiences Questionnaire Antoniado et al (2016), Jonason and Wister's dark personality traits questionnaire (2010), Valkenberg and Peter's online self-disclosure Questionnaire (2007), Jorberg et al's Difficulty in Emotions Regulation questionnaire (2016) and Rosenberg's self-esteem questionnaire (1965). The hypothesis was tested by the structural equation model. The results indicated a significant and direct effect of dark personality traits, online disclosure of personal information, and difficulties in regulating emotions as well as the direct effect of self-esteem on cyberbullying among students ($P < 0.05$). However, self-esteem does not significantly mediate the relationship between dark personality traits and cyberbullying ($P > 0.05$). The mediating role of self-esteem in the relationship between online self-disclosure and cyberbullying was significant ($P < 0.05$) but the mediating role of self-esteem in the relationship between difficulties in emotion regulation and cyberbullying was not significant ($P < 0.05$). Findings suggest that a pattern can be observed in students' cyberbullying experiences, in which online self-disclosure and challenges in emotion regulation, influenced by self-esteem, act as predictors. Therefore, training about online self-disclosure, emotion regulation skills, and self-esteem enhancement can be made safer against the harm of cyberbullying.

Keywords: Online Self-disclosure, Difficulty in Emotion Regulation, Dark Personality Traits, Self-esteem, Cyberbullying

چکیده

هدف پژوهش حاضر، پیش‌بینی قلدری سایبری بر اساس صفات تاریک شخصیت، خودافشایی آنلاین و دشواری در تنظیم هیجان با نقش واسطه‌ای عزت‌نفس در بین نوجوانان بود. جامعه آماری، کلیه دانش‌آموزان پسر و دختر مقطع متوسطه دوم شهرستان خوانسار در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بودند، که ۲۵۰ نفر از آنان با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسشنامه تجربه قلدری-قربانی سایبری آنتونیادو و همکاران (۲۰۱۶) و مقیاس‌های صفات تاریک شخصیت جوناسون و ویستر (۲۰۱۰)، خودافشایی آنلاین والکنبرگ و پیتر (۲۰۰۷)، دشواری در تنظیم هیجان جوربرگ و همکاران (۲۰۱۶) و عزت‌نفس روزنبرگ (۱۹۶۵) بود. فرضیه‌ها با مدل‌یابی معادلات ساختاری آزمون شدند. نتایج نشان داد که اثر مستقیم صفات تاریک شخصیت، خودافشایی آنلاین و دشواری در تنظیم هیجان و نیز اثر مستقیم عزت‌نفس بر قلدری سایبری دانش‌آموزان معنادار بود ($P < 0.05$). نقش میانجی عزت‌نفس در رابطه بین صفات تاریک شخصیت و قلدری سایبری دانش‌آموزان معنا دار نبود ($P > 0.05$). نقش میانجی عزت‌نفس در رابطه بین خودافشایی آنلاین و قلدری سایبری دانش‌آموزان معنادار بود ($P < 0.05$). می‌توان بیان داشت خودافشایی آنلاین و دشواری در تنظیم هیجان با میانجی‌گری عزت‌نفس قادر هستند که تجربه قلدری سایبری دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. بنابراین می‌توان با آموزش‌هایی در زمینه خودافشایی آنلاین، مهارت‌های تنظیم هیجان و تقویت عزت‌نفس آنان را در برابر آسیب‌های قلدری سایبری ایمن‌تر ساخت.

واژه‌های کلیدی: خودافشایی آنلاین، دشواری در تنظیم هیجان، صفات تاریک شخصیت، عزت‌نفس، قلدری سایبری

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۲/۲ تصویب نهایی: ۱۴۰۳/۹/۱۸

۱. گروه روان‌شناسی و مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه اراک، اراک، ایران.

۲. گروه روان‌شناسی و مشاوره، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه اراک، اراک، ایران. (نویسنده مسئول)

● مقدمه

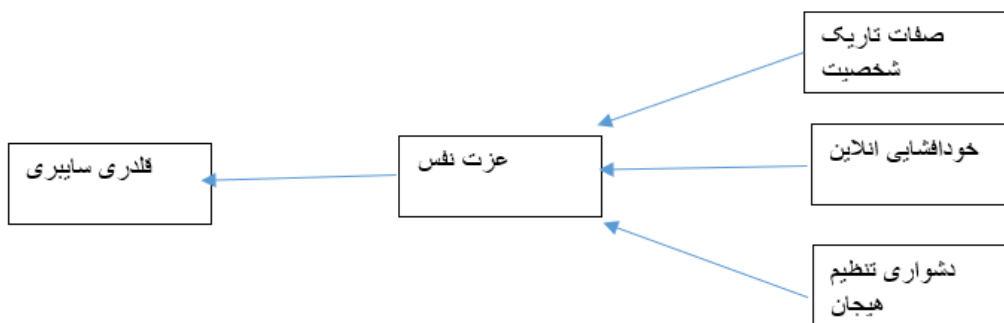
اینترنت و فناوری‌های ارتباطی دیجیتال در زندگی انسان‌ها باعث شکل‌گیری نوع جدیدی از رفتار قلدری با عنوان قلدری سایبری شده که یکی از مشکلات سازگاری دوره نوجوانی است. پدیده قلدری در دانش‌آموزان هنگامی رخ می‌دهد که دانش‌آموزان نسبت به همسالان خود، رفتارهای منفی اعم از فیزیکی و کلامی و حالات دیگر چون مسخره کردن، محروم کردن فرد از گروه و تبعیض را نشان می‌دهند (کالو-موراتا و همکاران، ۲۰۲۰). با ورود فناوری به زندگی انسان‌ها، راه‌های بروز قلدری نیز تغییر یافته است. گیمز-گوادکس و جینی (۲۰۱۶)، قلدری سایبری (cyber bullying) را شامل رفتارهایی چون هک حساب کاربری، اعمال توهین‌آمیز، فرستادن پیام تهدیدآمیز، افشای اطلاعات شخصی و در معرض نمایش قرار دادن نظرات آزارنده و فرستادن پیام تهدیدآمیز می‌دانند. همچنین، ابعاد تکرار در طی زمان و نبود توازن قدرت بین پرخاشگر و قربانی، را به تعریف قلدری سایبری افزوده‌اند. قلدری سایبری ویژگی‌های متمایزی دارد؛ مثلاً در هر فضایی خارج از کلاس می‌تواند روی دهد، مخاطبان بیشتری را در برمی‌گیرد، ادراکات از ناشناس بودن را افزایش می‌دهد، بیشتر غیرمستقیم است تا رو در رو و به همین دلیل می‌تواند موجب افزایش انفکاک اخلاقی شود و از این رو مخاطرات بیشتری به همراه دارد و شناسایی عوامل مرتبط با آن حائز اهمیت ویژه است.

قلدری سایبری ممکن است بازتاب برخی ویژگی‌های شخصیتی باشد. یکی از این متغیرهای شخصیتی تأثیرگذار، صفات تاریک شخصیت (dark triad of personality) است. صفات تاریک شخصیت اولین بار توسط پولهاس و ویلیامز (۲۰۰۲) مطرح شد و برای توصیف مجموعه‌ای از سه صفت شخصیتی نامطلوب اجتماعی یعنی خودشیفتگی (narcissism)، سایکوپاتی (psychopathy) و ماکیاولیسم (Machiavellianism) به کار می‌رود. ماکیاویلی برای توصیف سازه شخصیتی به کار می‌رود که با دیدگاه بدبینانه درباره ماهیت انسان و سبک بین فردی منفعت‌طلبانه و فریب‌آمیز مشخص می‌شود. این افراد دیگران را وسیله‌ای برای رسیدن به اهداف خود می‌دانند و رفتارهای فریبنده و استثمارگر دارند (روتمن، ۲۰۱۱). افراد خودشیفته احساس خودبزرگ‌بینی دارند و اعمال توهین‌آمیز نسبت به دیگران مرتکب می‌شوند. این خصویت شخصیتی با تمایل به دوست داشته شدن، احساس برتر بودن، خاص و منحصر به فرد بودن و فقدان همدلی مشخص می‌شود و سایکوپاتی نیز با رفتار خشونت‌آمیز تکانشی، نبود همدلی، رفتار هیجان‌انگیز و اضطراب اجتماعی پایین توصیف می‌شود (پولهاس و ویلیامز، ۲۰۰۲). در هر سه ویژگی شخصیتی نقاط مشترکی مانند گرایش به پرخاشگری، استثمارگری و فقدان احساس گناه هنگام آسیب‌رسانیدن به دیگران، سنگدلی و نقص همدلی گزارش شده است (سافاریا و همکاران، ۲۰۲۰). که همگی می‌تواند زمینه‌ساز قلدری نسبت به دیگران باشد. مطالعات متعددی به ارتباط صفات تاریک شخصیت و قلدری سایبری اشاره کرده‌اند (شاده، وراسک و ترن، ۲۰۲۱؛ سافاریا و همکاران، ۲۰۲۰؛ رایت و همکاران، ۲۰۲۰؛ مور و اندرسون، ۲۰۱۹). نکته قابل تأمل دیگر این است که افراد خودشیفته با احساس خودبزرگ‌بینی بالا و میل به دوست‌داشته شدن، تمایل زیادی به ابرازگری و افشای اطلاعات خصوصی دارند. ماکیاولیست‌ها و سایکوپات‌ها نیز از آنجاکه به استفاده ابزاری از دیگران می‌پردازند به ایجاد زمینه‌هایی برای این رفتار علاقه‌مند هستند و این ابرازگری و افشای اطلاعات خصوصی در فضای مجازی راحت‌تر صورت می‌گیرد. اصطلاح خودافشایی آنلاین، در حقیقت میزان اطلاعاتی که یک فرد تصمیم دارد برای دیگران دست به افشای آن بزند را نشان می‌دهد (اسدی و قاسمی‌نژاد، ۱۳۹۹). میزان خود افشایی در فضای مجازی با میزان آزارگری و قربانی شدن سایبری رابطه مستقیم دارد؛ تاجایی که می‌توان گفت هرچه خودافشایی عمیق‌تر باشد و هرچه انتشار مطالب خصوصی‌تر افزایش یابد، میزان آزارگری به مراتب بیشتر می‌شود (گرین و هکاران، ۲۰۱۶). خودافشایی آنلاین سه مؤلفه دارد: تقابل، وسعت و عمق و هر سه مؤلفه با قلدری سایبری مرتبط است: در «تقابل» فرد اطلاعات را افشا می‌کند، چون انتظار دارد که دیگران متقابلاً اطلاعاتشان را افشا کنند، در «وسعت» مدت زمان استمرار افشاکردن اطلاعات و فراوانی آن مدنظر است و فرد انتظار دارد با وسعت بخشیدن به دامنه اطلاعاتی که خود افشا می‌کند، طرف مقابل نیز اطلاعات وسیع‌تری را فاش نماید و در «عمق» فرد سعی می‌کند که میزان صداقت و دقت اطلاعات فاش شده را افزایش دهد (اسدی و قاسمی‌نژاد، ۱۳۹۹). با توجه به ویژگی فریبکاری که در صفات تاریک شخصیت مستتر است، وقتی افراد واجد این صفات به خودافشایی آنلاین می‌پردازند، با عنصر دورغوبی و فریبکاری قصد استثمار و آزارگری دیگران را دارند و بنابراین خود افشایی آنلاین به‌ویژه در این افراد بستر قلدری سایبری را هموار می‌سازد.

نکته دیگر در خصوص عوامل زمینه‌ساز قلدری این است که اکثر نوجوانان درگیر در پدیده قلدری سایبری در حیطه تنظیم هیجانات خویش با مشکلاتی مواجهند. تنظیم هیجان هیجانی که فرد در حال حاضر دارد و نحوه بروز آن را در جهت ارائه واکنش‌های متناسب با درخواست‌های محیطی تنظیم و تعدیل می‌کند (نوذری و همکاران، ۱۳۹۷). این حالت دارای نوعی شایستگی هیجانی است که می‌تواند مانع بروز رفتارهای پرخطر گردد (بخشی و یوسفی، ۱۳۹۹). نقص در تنظیم هیجان عبارت است از دشواری در خودتنظیمی حالات عاطفی و کنترل خود در رفتارهای هیجان محور (یانگ و همکاران، ۲۰۱۹) و می‌تواند عامل بسیاری از مشکلات روان‌شناختی و ارتباطی باشد.

علی‌رغم اینکه به نظر می‌رسد متغیرهای پیش‌گفته در پیش‌بینی قلدری سایبری نقش داشته باشند، اما باید به نقش مهم عزت‌نفس در این بین توجه نمود. اوزسوی و همکاران (۲۰۱۷)، بیان می‌کنند که افراد با صفات تاریک بالا دارای عزت‌نفس بالا و با وجدان پایین هستند. اما در مورد رابطه عزت‌نفس و خودشیفتگی با پرخاشگری، داده‌های متناقضی وجود دارد. براساس نظریه خودپرستی تهدیدشده، احتمال بیشتری دارد که پرخاشگری در بین افرادی که عزت‌نفس بالا دارند دیده شود تا عزت‌نفس پایین؛ اما این نظریه خاص کسانی است که دارای عزت‌نفس بالا و شکننده هستند، مانند افراد خودشیفته. وقتی من افراد خودشیفته مورد تهدید قرار می‌گیرد به احتمال زیاد شروع به پرخاشگری و آزار دادن دیگران می‌کنند (آنجن، ۲۰۱۰؛ به نقل از شفیع و صفاری نیا، ۱۳۹۰). درمقابل برخی از محققان بر این عقیده هستند که بین عزت‌نفس بالا و پرخاشگری رابطه منفی وجود دارد. یک بررسی نشان داد که عزت‌نفس بالا یک عامل محافظ و عزت‌نفس پایین یک عامل خطر برای آزار و اذیت سایبری و قربانی شدن سایبری است (کوالسکی و همکاران، ۲۰۱۹). پیترز و همکاران (۲۰۱۰)، گزارش کرده‌اند که انفعال، عزت‌نفس پایین و دشواری در تنظیم هیجان در افرادی که مرتکب یا قربانی قلدری سایبری می‌شوند، قابل مشاهده است. اما چن (۲۰۱۷)، نشان داد که افراد با عزت‌نفس بالا، برای تقویت تصویر مثبت از خود، احتمالاً جنبه‌های مثبت زندگی خود را در شبکه‌های اجتماعی فاش می‌کنند و بیشتر به خودافشایی آنلاین می‌پردازند.

بنابراین با توجه به اینکه ارتباطات چه حقیقی و چه مجازی در بستر فرهنگ شکل می‌گیرد و شیوه قلدری سایبری نیز که شکلی از ارتباط است، تحت تأثیر بافت فرهنگی می‌تواند بر عوامل مختلفی پایه‌ریزی شود، شناسایی عوامل مؤثر در شکل‌دهی قلدری سایبری در نوجوانان ایرانی امری بس مهم است. همچنین از آنجا که نوجوانان بنا به اقتضات این دوره هیجانات شدیدی را تجربه می‌کنند و به دلیل نبود تکامل سیستم عصبی و هورمونی دچار نقایصی در تنظیم هیجانی هستند (کائو و همکاران، ۲۰۲۲) و در مورد عواقب رفتارهای خود دوراندیشی لازم را نیز ندارند؛ احتمال خودافشایی آنلاین و درگیر شدن در رفتارهای قلدرانه بسیار زیاد است و لازم است در این خصوص تدبیری اندیشیده شود. در ایران نقش عواملی مانند صفات تاریک شخصیت (حاجلو و همکاران، ۱۳۹۴) خودافشایی آنلاین (اسدی و قاسمی‌نژاد، ۱۳۹۹) و مشکلات تنظیم هیجانی (خدمتی، ۱۳۹۸) به صورت مجزا در قلدری سایبری مورد بررسی قرار گرفته است، اما بررسی این عوامل در قالب یک مدل مفهومی با در نظر گرفتن نقش واسطه‌ای عزت‌نفس آن هم پس از دوران کرونا که استفاده از فضای مجازی در بین نوجوانان افزایش یافته است؛ حائز اهمیت ویژه است. در این راستا مدل مفهومی اولیه پژوهش به شکل زیر ارائه می‌گردد.

شکل ۱. مدل مفهومی اولیه پژوهش

• روش

پژوهش حاضر یک مطالعه همبستگی با استفاده از مدل‌یابی روابط ساختاری است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان خوانسار بودند که در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ مشغول به تحصیل بودند (۸۰۰ نفر). برای انتخاب نمونه با استفاده از جدول کرجسی و مورگان ۲۶۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند که از این تعداد ۲۵۰ نفر (۱۲۵ پسر و ۱۲۵ دختر) به پرسشنامه پاسخ دادند. ابتدا لیست تمام دبیرستان‌های شهرستان خوانسار از اداره آموزش و پرورش گرفته شد و ۴ مدرسه (دو مدرسه دخترانه و دو مدرسه پسرانه) انتخاب شده و بعد از آن در این مدارس هر کدام سه کلاس انتخاب شد و در پژوهش شرکت کردند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS 26 و R (۴.۰.۲) انجام شد و فرضیه‌ها با مدل‌یابی معادلات ساختاری آزمون شدند. R یک زبان و یکی از قدرتمندترین ابزارها برای آمار و تحلیل داده است که با توجه به انعطاف‌پذیری که در اجرای دیتاها دارد، می‌تواند هر دو روش معادلات ساختاری کوواریانس‌محور (CB-Based) و واریانس‌محور (PLS-SEM) را به‌خوبی اجرا کند.

• ابزارها

الف) پرسشنامه تجربه قلدری- قربانی سایبری (cyber-bullying/ victimization experiences questionnaire- CBVEQ)

پرسشنامه تجربه قلدری- قربانی سایبری توسط آنتونیادو و همکاران در سال (۲۰۱۶)، به‌منظور سنجش تجربه قلدری سایبری یا قربانی سایبری در دانش‌آموزان ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۲۴ ماده بوده و شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه به‌صورت طیف لیکرتی ۵ درجه‌ای (۱=هرگز، ۲=یک یا دوبار، ۳=بعضی اوقات، ۴=اکثر مواقع، ۵=هر روز) است. این پرسشنامه دارای دو مؤلفه قربانی قلدری سایبری (ماده‌های ۱-۱۲) و قلدری سایبری (ماده‌های ۱۳-۲۴) است و هر عامل دارای ۱۲ ماده است. همچنین این پرسشنامه رفتار قلدری و قربانی سایبری را از بعد مستقیم و غیرمستقیم می‌سنجد. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۲۴ تا ۱۲۰ است. هرچه امتیاز حاصل‌شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان‌دهنده میزان بیشتر تجربه قلدری و قربانی سایبری خواهد بود و بالعکس. پژوهش آنتیادو و همکاران (۲۰۱۶)، روایی ابزار را اعتبار نموده و ضریب آلفای کرونباخ برای عامل قربانی ۰/۸۹ و برای عامل قلدری سایبری ۰/۸۰ گزارش کرده است. بشریپور و زردی گیگلو (۱۳۹۸)، روایی سازه این پرسشنامه را در جامعه ایران اعتبار کرده و ضریب آلفای کرونباخ را برای مؤلفه قربانی قلدری سایبری ۰/۸۹، برای مؤلفه قلدری سایبری ۰/۸۰ و برای کل پرسشنامه ۰/۷۵ گزارش نمودند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۸۴ به‌دست آمد.

ب) مقیاس صفات تاریک شخصیت (dark triad traits scale- DTTs): این پرسشنامه توسط جوناسون و وبستر (۲۰۱۰)،

طراحی شده است و مشتمل بر ۱۲ ماده است. نمره‌گذاری ابزار براساس یک مقیاس لیکرت سه درجه‌ای و در دامنه‌ای از یک (اصلاً مرا توصیف نمی‌کند) تا سه (کاملاً مرا توصیف می‌کند) انجام می‌شود. این مقیاس شامل سه خرده‌مقیاس ماکیاولیسم (ماده‌های ۱ تا ۴)، جامعه‌ستیزی (ماده‌های ۵ تا ۸) و خودشیفتگی (ماده‌های ۹ تا ۱۲) است. جوناسون و وبستر (۲۰۱۰) پایایی آزمون را به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ و به روش بازآزمایی ۰/۷۶ تا ۰/۸۶ گزارش کرده‌اند. حاجلو و همکاران (۱۳۹۴)، پایایی خرده‌مقیاس‌های ماکیاولیسم، سایکوپاتی و خودشیفتگی را به روش همسانی درونی به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۶۳ و ۰/۸۳ گزارش کردند. همچنین این محققین روایی ابزار را به روش روایی محتوا و سازه مطلوب گزارش نمودند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۶۶ به‌دست آمد.

ج) مقیاس خودافشایی آنلاین (online self-disclosure scale- OSDS): این ابزار توسط شاتوتون، والکنبرگ و پیتر (۲۰۰۷)

برای بررسی ارتباطات آنلاین و عمق ارتباط ادراک‌شده آنلاین ساخته شده است که در مجموع خودافشایی آنلاین را مورد سنجش قرار می‌دهد. این آزمون ۹ ماده دارد که ماده‌های ۱ تا ۴ به سطح ارتباطات آنلاین و ماده‌های ۵ تا ۹ مربوط به عمق ارتباطات آنلاین است که در یک طیف پنج درجه لیکرتی از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق، میزان موافقت آزمودنی‌ها را می‌سنجد. وانگ، ایانوتی و نانسلی (۲۰۰۹)، شاخص‌های روان‌سنجی این آزمون را مورد اعتبار قرار دادند و میزان آلفای کرونباخ این مقیاس را ۰/۷۴ گزارش نمودند. میکائیلی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی ضریب آلفای کرونباخ ابزار را ۰/۸۳ گزارش نموده و روایی مقیاس را به روش تحلیل عامل اعتباری مطلوب ذکر کردند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ مقیاس ۰/۸۰ به‌دست آمد.

د) مقیاس دشواری در تنظیم هیجان (difficulties in emotion regulation scale- DERS): مقیاس کوتاه دشواری در تنظیم هیجان توسط جوربرگ و همکاران در سال ۲۰۱۶ تدوین شده است. این مقیاس شامل ۱۶ ماده و ۵ خرده‌مقیاس یعنی کمبود یا وضوح هیجانی (ماده‌های ۱ و ۲)، دشواری در درگیری در رفتارهای معطوف به هدف (ماده‌های ۳، ۷، ۱۵)، دشواری در کنترل رفتار تکانشی (ماده‌های ۴، ۸ و ۱۱)، دسترسی محدود به راهبردهای تنظیم هیجانی مؤثر (ماده‌های ۱۶، ۱۴، ۱۲، ۶، ۵) و پاسخ هیجانی پذیرفته‌نشده (ماده‌های ۹، ۱۰، ۱۳) دارد. شیوه نمره‌گذاری این مقیاس به صورت طیف لیکرتی ۶ درجه‌ای است (۱= تقریباً هرگز تا ۶= تقریباً همیشه). در پژوهش جوربرگ و همکاران (۲۰۱۶)، ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۹۴ به دست آمد. نتایج حاصل از ضریب همسانی درونی پژوهش فلاحی و همکاران (۱۳۹۶)، نشان داد که این مقیاس از پایایی مناسبی برخوردار است. شاخص‌های برازش تحلیل عاملی اعتباری نیز روایی مناسب مقیاس را نشان می‌دهد. ضریب آلفای کرونباخ برای عامل فقدان وضوح ۰/۷۷، برای عامل رفتارهای معطوف ۰/۶۸، برای کنترل تکانشی ۰/۷۰، دسترسی محدود به راهبردها ۰/۷۴، پاسخ‌های هیجانی پذیرفته‌نشده ۰/۷۱ و کل مقیاس‌ها ۰/۹۱ به دست آمد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ مقیاس ۰/۸۸ به دست آمد.

ه) مقیاس عزت‌نفس (Rosenberg-self-esteem-scale- RSES): مقیاس عزت‌نفس روزنبرگ (۱۹۶۵)، یک مقیاس ۱۰ ماده‌ای مبتنی بر خودسنجی با گزینه‌های موافقم و مخالفم است که احساسات مثبت و منفی فرد درباره خودش را می‌سنجد. شیوه نمره‌گذاری این مقیاس به این ترتیب است: پاسخ موافقم به هریک از عبارتهای ۱ تا ۵ (+۱)، پاسخ مخالف به هریک از عبارتهای ۱ تا ۵ (-۱)، پاسخ موافق به هریک از عبارتهای ۶ تا ۱۰ (-۱) و پاسخ مخالف به هریک از عبارتهای ۶ تا ۱۰ (+۱) دریافت می‌کند. نمره بالاتر از صفر نشان‌دهنده عزت‌نفس بالا و نمره کمتر از صفر نشان‌دهنده عزت‌نفس پایین است. بنابراین هرچه نمره بالاتر باشد به همان اندازه عزت‌نفس بالاتر خواهد بود و برعکس. دامنه نمرات بین (-۱۰) و (+۱۰) قرار دارد. روزنبرگ (۱۹۶۵)، همسانی درونی ابزار را از ۰/۷۲ تا ۰/۹۷ گزارش نموده است. رجیبی و بهلول (۱۳۸۶)، ضریب پایایی این مقیاس را در نوجوانان و جوانان ایرانی ۰/۸۴ گزارش داده‌اند. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ مقیاس ۰/۷۸ به دست آمد.

• یافته‌ها

در گروه نمونه، ۱۰۲ نفر از دانش‌آموزان (۴۰/۸ درصد) پایه دهم، ۷۷ نفر (۳۰/۸ درصد) پایه یازدهم و ۷۱ نفر (۲۸/۴ درصد) پایه دوازدهم بودند. لازم به ذکر است که قبل از انجام تحلیل‌ها کجی و کشیدگی همه متغیرها مورد بررسی قرار گرفت و از آنجا که بین ۲- و ۲+ قرار داشتند، توزیع همه این متغیرها نرمال بوده و استفاده از آمار پارامتریک بلامانع بود. همچنین تفاوت همه متغیرها بین دختران و پسران مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که تفاوت قلدری سایبری، خودافشایی آنلاین و صفات تاریک شخصیت بین دختران و پسران معنادار است و براساس میانگین‌های دو گروه، میزان قلدری سایبری و خودافشایی آنلاین در بین پسران بیشتر بوده و نیز این گروه نسبت به دختران در صفات تاریک شخصیت نمره بالاتری کسب کردند. خلاصه نتایج توصیفی نمرات شرکت‌کنندگان پژوهش و نیز ضرایب همبستگی بین متغیرها در جدول ۱۲ آمده است.

همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد بین همه متغیرهای پژوهش روابط معناداری وجود دارد ($p < 0/01$). قوی‌ترین رابطه مربوط به قلدری سایبری با عزت‌نفس ($r = -0/63$) و ضعیف‌ترین رابطه مربوط به دشواری در تنظیم هیجان با خودافشایی آنلاین ($r = 0/28$) است. بنابراین بررسی مدل مفهومی پژوهش منطقی به نظر می‌رسد.

جدول ۱. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵
۱- قلدری سایبری	۳۵/۰۸	۸/۲۰	۱				
۲- صفات تاریک شخصیت	۲۶/۶۵	۷/۳۵	۰/۵۱**	۱			
۳- خودافشایی آنلاین	۳۲/۷۶	۱۰/۵۰	۰/۳۷**	۰/۲۷**	۱		
۴- دشواری در تنظیم هیجان	۱۸/۹۹	۳/۳۰	۰/۵۱**	۰/۴۰**	۰/۲۸**	۱	
۵- عزت‌نفس	۵/۲۳	۳/۹۹	-۰/۶۳**	-۰/۳۰**	-۰/۳۵**	-۰/۵۳**	۱

** معناداری در سطح خطای ۰/۰۱ و * معناداری در سطح خطای ۰/۰۵

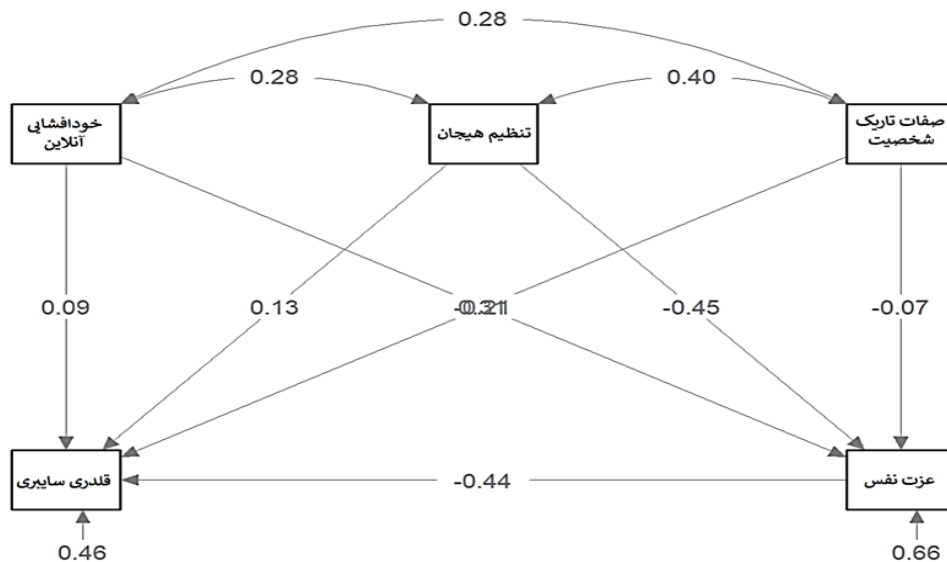
در ادامه جهت استفاده از مدل معادلات ساختاری از نوع تحلیل مسیر، مفروضه‌های اساسی آن یعنی بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها و نیز نبود وجود داده‌های پرت، با استفاده از شاخص فاصله ماهالانویس، بررسی شد و با توجه به برقراری این دو مفروضه (به دلیل قرار گرفتن نقاط روی خط ۴۵ درجه و نیز پراکندگی پایین پیرامون این خط)، مشخص شد که مانعی جهت استفاده از روش مدل معادلات ساختاری از نوع مدل‌های کوواریانس محور وجود ندارد. در ادامه به منظور بررسی موجود بودن ساختار همبستگی بین نمرات متغیرهای وابسته پژوهش، جهت امکان پذیر بودن انجام تحلیل چندمتغیری از آزمون کرویت بارتلت استفاده شد که با توجه به نتایج حاصله ($\chi^2 = 11/87$ و $P = 0/001$) مشخص شد که به دلیل وجود ساختار همبستگی لازم بین متغیرهای پژوهش، مانعی جهت استفاده از روش‌های آماری چندمتغیری وجود ندارد.

چندین شاخص آماری جهت بررسی برازش مدل وجود دارد. برازش مدل تعیین کننده درجه‌ای است که داده‌های واریانس - کواریانس نمونه‌ی مدل معادلات ساختاری را حمایت می‌کند. یکی از شاخص‌های بسیار مهم نسبت کای اسکوئر به درجه‌ی آزادی است که اغلب مقدار بین ۱ تا ۳ را به عنوان مقدار مورد قبول در نظر می‌گیرند. ریشه میانگین مربعات خطای برآورد (RMSEA) یکی دیگر از شاخص‌های است که می‌توان جهت بررسی مناسب بودن مدل استفاده کرد. در سختگیرانه‌ترین حالت مقدار بین ۰ تا ۰/۰۸ به عنوان دامنه پذیرش برازش خوب مدل در نظر گرفته می‌شود. شاخص‌های مهم دیگر عبارتند از: شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، برازندگی نرم شده (NFI)، شاخص برازندگی افزایشی (IFI)، شاخص نیکویی برازندگی (GFI)، نیکویی برازش تعدیل شده (AGFI) و شاخص برازش هنجار شده (NNFI) که مقدار مجاز این شاخص‌ها باید بیش از مقدار ۰/۹ باشد تا مدل نهایی پذیرفته شود (محسنین و اسفیدانی، ۱۳۹۳). پس از بررسی داده‌ها، بهترین مدل برازش یافته با شاخص‌های برازش ذکر شده در جدول ۲ ارائه شده است.

به طور کلی هر یک از شاخص‌های به دست آمده به تنهایی دلیل برازندگی یا عدم برازندگی مدل نیستند و این شاخص‌ها در کنار هم بایستی تفسیر شوند. مقدارهای به دست آمده برای این شاخص‌ها نشان می‌دهد که در مجموع الگو در جهت تبیین و برازش از وضعیت بسیار مناسبی برخوردار است و بنابراین آزمون فرضیه‌های فرعی پژوهش بلامانع است. مدل استاندارد شده نیز در شکل ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل ساختاری قدری سایبری

شاخص‌های برازش		نام شاخص
مقدار	حد مجاز	
۱/۳۲	کمتر از ۳	نسبت خی دو به درجه آزادی
۰/۰۵	کمتر از ۰/۰۸	RMSEA (ریشه میانگین خطای برآورد)
۰/۹۵	بالاتر از ۰/۰۹	CFI (برازندگی تعدیل شده)
۰/۹۴	بالاتر از ۰/۰۹	NFI (برازندگی نرم شده)
۰/۹۴	بالاتر از ۰/۰۹	TLI (شاخص تاکر لوییس)
۰/۹۵	بالاتر از ۰/۰۹	IFI (شاخص نیکویی برازندگی)

شکل ۲. مدل ساختاری با ضرایب استاندارد شده

جدول ۳. ضرایب مسیر بین متغیرها در مدل ساختاری پژوهش

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	متغیر میانجی	اثر مستقیم	اثر غیر مستقیم	آماره Z	p-value
	صفات تاریک شخصیت	-----	۰/۰۹	-----	۱/۹۶	۰/۰۵
قلدری سایبری	خودافشایی آنلاین	-----	۰/۱۲	-----	۲/۳۸	۰/۰۱
	دشواری تنظیم هیجان	-----	۰/۳۰	-----	۶/۴۱	۰/۰۰۱
قلدری سایبری	عزت‌نفس	-----	۰/۴۴	-----	-۸/۴۶	۰/۰۰۱
قلدری سایبری	صفات تاریک شخصیت	عزت‌نفس	-----	۰/۰۳	۱/۱۸	۰/۲۳
قلدری سایبری	خودافشایی آنلاین	عزت‌نفس	-----	۰/۱۰	۳/۵۳	۰/۰۰۱
قلدری سایبری	دشواری تنظیم هیجان	عزت‌نفس	-----	۰/۱۹	۵/۷۲	۰/۰۰۱

همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد با توجه به آماره‌های آزمون و معناداری به‌دست آمده ($P < 0/05$) اثر متغیرهای صفات تاریک شخصیت، خودافشایی آنلاین، دشواری در تنظیم هیجان و عزت‌نفس به‌طور مستقیم بر قلدری سایبری معنادار است ($P < 0/05$). همچنین اثر خودافشایی آنلاین و دشواری در تنظیم هیجان با واسطه عزت‌نفس بر قلدری سایبری نیز معنادار است ($P < 0/05$)، اما اثر صفات تاریک شخصیت بر قلدری سایبری با واسطه عزت‌نفس معنادار نبود ($P > 0/05$).

• بحث

یافته‌های توصیفی نشان داد که پسران، قلدری سایبری و خودافشایی آنلاین بیشتری نسبت به دختران دارند و در صفات تاریک شخصیت نمرات بالاتری کسب کردند که می‌تواند به تفاوت‌های جنسیتی در جامعه‌پذیری، ابراز هیجان و گرایش به رفتارهای پرخطر نسبت داده شود. در زمینه تفاوت جنسیتی مشاهده شده در قلدری سایبری، خودافشایی آنلاین و صفات تاریک شخصیت باید به ماهیت این متغیرها و عوامل اثرگذار بر آنها دقت کرد. مار و دوپل (۲۰۲۱)، اشاره کردند که در موقعیت‌های قلدری سایبری زنان نسبت به مردان احساس مسئولیت بیشتری می‌کنند، رفتار خود را بیشتر پرخاشگرانه ارزیابی می‌کنند و به احتمال بیشتری رفتار خود را جرم تلقی می‌کنند. همه این موارد بروز رفتار قلدری و خودافشایی آنلاین را در پسران محتمل‌تر از دختران می‌نماید. با توجه به ویژگی‌های مستتر در صفات تاریک شخصیت نیز بیشتر بودن نمره پسران نسبت به دختران مطابق انتظار بود. قاسمی و همکاران (۱۳۹۳) نیز در پژوهش خود با اشاره به گزارش کاپلان در این حیطة، همین تفاوت را اعتبار می‌نمایند. این یافته با پژوهش‌های مار و دوپل (۲۰۲۱)، شادت و همکاران (۲۰۲۱) و راهارگو و ماردیانتی (۲۰۲۲) همسو است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که صفات تاریک شخصیت، شامل خودشیفتگی، ماکیاولیسم و سایکوپاتی، نقش معناداری در پیش‌بینی قلدری سایبری در میان نوجوانان دارند. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های پیشین هم‌راستا است که بر تأثیر مستقیم این صفات بر رفتارهای پرخاشگرانه در فضای مجازی تأکید کرده‌اند (سافاریا و همکاران، ۲۰۲۰؛ بشرپور و میری، ۱۳۹۷؛ بالاکریشان و همکاران، ۲۰۱۹؛ خدمتی، ۱۳۹۸). این صفات، به‌عنوان ساختارهای نسبتاً پایدار و عمیق در شخصیت، گرایش به رفتارهای غیراخلاقی، استثمارگرایی و پرخاشگرانه را در افراد تقویت می‌کنند؛ به‌ویژه در بستر فضای مجازی که در آن کنترل اجتماعی کاهش یافته و ناشناس بودن کاربران می‌تواند موانع اخلاقی را تضعیف کند.

سایکوپاتی، یکی از مؤلفه‌های کلیدی صفات تاریک، با ویژگی‌هایی نظیر خودخواهی، تکانشگری، نداشتن همدلی و پشیمانی همراه است و حتی در غیاب تحریک بیرونی نیز می‌تواند موجب بروز رفتارهای قلدرانه شود (براون و همکاران، ۲۰۱۹). براساس مدل سه‌بعدی برونسلی و همکاران (۲۰۲۲)، سایکوپاتی شامل ابعاد «نبود بازداری»، «پستی» و «جسارت» است که هر یک با مؤلفه‌هایی از قلدری سایبری مانند تکانشگری، بی‌رحمی و سلطه‌جویی ارتباط دارد.

ماکیاولیسم نیز با جدایی عاطفی، همدلی پایین و تمایل به کنترل و دستکاری دیگران مشخص می‌شود. افرادی که دارای این ویژگی هستند، به‌ویژه در محیط‌های آنلاین که نظارت اجتماعی کمتر است، ترجیح می‌دهند با استفاده از روش‌های غیرمستقیم و تهدیدهای پنهان، دیگران را تحت فشار قرار دهند. این افراد به‌دلیل ترس از طرد اجتماعی، ممکن است فضای مجازی را بستری مناسب برای اعمال کنترل بیشتر و ارتباط غیرمستقیم با دیگران بدانند (ساری و آدریانی، ۲۰۲۲).

از سوی دیگر، خودشیفتگی که با احساس استحقاق، خودبزرگ‌بینی و تمایل به سلطه‌گری تعریف می‌شود، نیز با رفتارهای قلدری سایبری رابطه دارد. در این میان، باید بین خودشیفتگی آشکار و پنهان تمایز قائل شد؛ یافته‌های فان و همکاران (۲۰۱۹) نشان داد که

خودشیفتگی پنهان- برخلاف نوع آشکار- هم ارتکاب و هم تجربه قربانی شدن در قلدری سایبری را پیش بینی می کند. در محیط سایبری که نشانه های هیجانی کاهش یافته و اطلاعات بین فردی محدود است، خودشیفته های پنهان به دلیل حساسیت بیشتر به شکست و انتقاد، بیشتر مستعد درگیری در این رفتارها هستند.

یافته دیگر پژوهش حاضر این بود که خودافشایی آنلاین با قلدری سایبری رابطه معناداری دارد. افزایش خودافشایی در فضای مجازی با افزایش آزارگری و قربانی شدن سایبری مرتبط است. هرچه خودافشایی عمیق تر باشد، میزان آزارگری بیشتر می شود. این یافته با پژوهش های آیزنکوت (۲۰۲۰)، جین و آگراوال (۲۰۲۱)، اسدی و قاسمی نژاد (۱۳۹۹) همسو است.

در تبیین رابطه خودافشایی آنلاین با قلدری سایبری می توان گفت با افزایش انتشار اطلاعات شخصی فرد در فضای مجازی، او مورد سوءاستفاده قرار گرفته و با قربانی شدن آزارگری های دیگران، زمینه های آزارگری در او به وجود می آید (گرین و همکاران، ۲۰۱۶). یسیلورت و همکاران (۲۰۲۱) بیان می کنند که علی رغم اینکه در جوامع امروزی نوجوانان به لحاظ اجتماعی منزوی هستند و ارتباطات کمی با والدین و دیگر اعضای خانواده شان دارند؛ وقت زیادی را در فضای مجازی می گذرانند. هر رابطه جدیدی در زندگی روزمره آنها با مبادله اطلاعات شخصی شروع می شود و خودافشایی احساس اطمینان افراد را به هم زیاد کرده و به توسعه رابطه و صمیمیت می انجامد. نوجوانان معمولاً از پیامدهای احتمالی رفتارهای خودافشاگرانه خود آگاه هستند، ولی عملاً براساس این آگاهی خود عمل نمی کنند. در نتیجه وقتی احساس امنیت می کنند به عمق خوفاشایی خود می افزایند. اگر درچنین مواردی در برخورد با افراد واجد صفات تاریک شخصیت، این احساس امنیت دورغین باشد، زمینه مناسبی برای قربانی آزارگری سایبری شدن فراهم می گردد.

بخشی دیگر از یافته های پژوهش حاضر، نقش پیش بین دشواری در تنظیم هیجان در پیش بینی قلدری سایبری است. آزار و اذیت سایبری با تنظیم ضعیف هیجانات مرتبط است. نوجوانانی که در مهار هیجانات منفی مانند خشم، اضطراب یا ناکامی ناتوان هستند، ممکن است برای تخلیه هیجانی خود به رفتارهای پرخاشگرانه سایبری روی آورند. این یافته با پژوهش های کویتانا-اورتس و همکاران (۲۰۲۳)، جیانگ و همکاران (۲۰۲۲)، ورنجز و همکاران (۲۰۱۹)، فلاحی، نریمانی و عطادخت (۱۴۰۱)، خدمتی (۱۳۹۸) همسو است.

در رابطه پیش بینی قلدری سایبری بر مبنای دشواری در تنظیم هیجان، کویتانا-اورتس و همکاران (۲۰۲۳) اظهار می کنند که هیجانات منفی فراوانی که در دوره نوجوانی تجربه می شود، سبب می شود افراد رفتارهای پرخاشگرانه خود را به سمت دیگران هدایت کنند. درحیطه قلدری سایبری، می توان گفت نوجوانانی که مشکلاتی در تنظیم هیجاناتشان دارند، احتمالاً مقابله سازگارانه با تقاضاها و چالش های بیرونی برای شان دشوارتر خواهد بود و بیشتر درگیر رفتارهای پرخاشگرانه مانند قلدری سایبری خواهند شد. در بستر فضای مجازی که ناشناس و گمنام بودن افراد و افشای اطلاعات خصوصی، زمینه تحریک هیجانات را فراهم می آورد، دشواری در تنظیم هیجانات می تواند فرد را بیشتر به انجام رفتارهای خشونت آمیز و فریبکارانه ترغیب نماید و مسیر ارتکاب قلدری سایبری را هموارتر سازد. مارتینز-مونتگو و همکاران (۲۰۱۹) و ورنجز و همکاران (۲۰۱۸)، اشاره کرده اند که افراد قلدر و قربانیان قلدری از مهارت های تنظیم هیجان ضعیف تری برخوردار هستند. کویتانا-اورتس و همکاران (۲۰۲۱) نشان دادند قلدران سایبری مهارت های تنظیم هیجانی ضعیف تری نسبت به همتایان غیرپرخاشگرشان دارند و بیشتر از راهبردهای تنظیم شناختی هیجان ناسازگارانه مانند سرزنش دیگران استفاده می کنند (اراتو و همکاران، ۲۰۲۰). این محققان اظهار می کنند که نوجوانان درگیر در قلدری سایبری نمره پایین تری هم در مهارت های تنظیم هیجان و هم در رضایت از زندگی گزارش می کنند. یعنی احساس منفی زیادی تجربه می کنند و می توان انتظار داشت که این احساس منفی تشدید شده اوضاع را بدتر خواهد کرد. با گسترش حس منفی نسبت به خود و واگذاری مسئولیت به دیگران فرد از هر شیوه ای از جمله آزار دیگران برای دستیابی به حس خوب استفاده خواهد کرد.

یافته دیگر پژوهش حاضر این بود که عزت نفس در رابطه خودافشایی آنلاین و دشواری در تنظیم هیجان با قلدری سایبری رابطه معنادار داشت؛ اما نقش میانجی عزت نفس در رابطه صفات تاریک شخصیت و قلدری سایبری معنادار نبود. در این خصوص باید اشاره نمود که نقش عزت نفس در رفتار قلدری سایبری مبهم و مجادله انگیز است. از یک سو محققینی مانند دونلان و همکاران (۲۰۰۵) اظهار نموده اند که براساس نظریه پیوند اجتماعی، وقتی عزت نفس افراد پایین است، احتمال رعایت قوانین اجتماعی کمتر می شود و احتمال بروز رفتارهایی مانند قلدری سایبری بیشتر می شود. از سوی دیگر محققینی مانند براک و کالتابینو (۲۰۱۴) براساس نظریه ایگوی تهدیدشده باشمن و بامسیر (۱۹۹۸)، معتقدند افرادی که عزت نفس بالاتری دارند بیشتر محتمل است که مرتکب قلدری سایبری شوند.

افرادی که تمایل به خودارزیابی بسیار مطلوب دارند و ویژگی‌های ایگوی متورم را نشان می‌دهند، دیدگاه‌شان غیرواقعی و آسیب‌پذیر می‌شود و دفاع‌های قوی برای ایگوی خود دارند. این شرایط آنها را به قلدری سایبری تشویق می‌کند که از آن طریق عزت‌نفس خود را باز تأیید نمایند. جهت شفاف‌سازی این رابطه، لی و همکاران (۲۰۲۰) در یک مطالعه فراتحلیل روی ۶۱ مقاله، رابطه بین قلدری سایبری و عزت‌نفس را در ۴۰۴۰۶ دانش‌آموز مورد بررسی قرار دادند. نتایج این مطالعه نشان داد عواملی مانند ابزار مورد استفاده جهت سنجش عزت‌نفس، فرهنگ شرکت‌کنندگان، حجم نمونه و سن شرکت‌کنندگان همگی در نوع رابطه عزت‌نفس با قلدری سایبری دخیل هستند و نمی‌توان در مورد جهت چنین رابطه‌ای حکم کلی صادر کرد. پالرمیتی و همکاران (۲۰۲۲) با اتخاذ یک رویکرد فردمحور تلاش کردند که ابهام موجود در رابطه بین عزت‌نفس و قلدری سایبری را روشن‌تر سازند. این محققین به این نتیجه رسیدند که عزت‌نفس کلی نمی‌تواند زوایای مختلف رابطه با قلدری سایبری را روشن سازد و بهتر است از حیطه‌های اختصاصی عزت‌نفس مانند عزت‌نفس در روابط با همسالان، عزت‌نفس مرتبط با مدرسه، عزت‌نفس مرتبط با خانواده، عزت‌نفس مرتبط با ظاهر جسمانی و عزت‌نفس مرتبط با توانمندی‌های ورزشی صحبت کرد. زمانی که این حیطه‌های مختلف از هم جدا می‌شوند، بین عزت‌نفس حیطه‌های مختلف و سطوح متفاوت قلدری سایبری، ناهمگونی‌هایی به چشم می‌خورد و به همین دلیل است که رابطه عزت‌نفس کلی و رفتار قلدری سایبری خیلی واضح و روشن نیست. با این وجود همان‌گونه که لی و همکاران (۲۰۲۰)، اشاره کرده‌اند که در فرهنگ آسیایی و در دانش‌آموزان ۱۲ تا ۱۸ ساله عزت‌نفس پایین با قلدری سایبری رابطه معنادار دارد، در این مطالعه نیز نقش میانجی عزت‌نفس در رابطه خودافشایی آنلاین و دشواری در تنظیم هیجان با قلدری سایبری معنادار بود. ساریکام، یامان و سلیک (۲۰۱۶) نیز نقش میانجی عزت‌نفس در رابطه احساس تنهایی و قلدری سایبری را تأیید نموده‌اند. اما معنادار بودن نقش میانجی عزت‌نفس در رابطه صفات تاریک شخصیت و قلدری سایبری را می‌توان اینگونه تبیین نمود که سه جنبه تاریک شخصیت اصطلاحی است که به سه ویژگی شخصیتی متمایز و در عین حال نامطلوب برای سایر افراد اشاره دارد. معمولاً سطوح عزت‌نفس در این سه ویژگی شخصیتی نسبتاً بالا است (کرکابورون و همکاران، ۲۰۱۸). از آنجاکه در اکثر تحقیقات انجام‌شده در جوامع آسیایی عزت‌نفس پایین رابطه بیشتری با رفتار قلدری سایبری دارد، شاید بتوان انتظار داشت نقش میانجی عزت‌نفس در رابطه سه جنبه تاریک شخصیت که ملازم عزت‌نفس بالا هستند و رفتار قلدری سایبری معنادار نباشد. از سوی دیگر صفات تاریک شخصیت با مجموعه‌ای از ویژگی‌های پرخاشگرانه و غیراخلاقی همراه است و ممکن است رابطه این ابعاد با قلدری سایبری آنقدر قوی باشد که میانجیگری عزت‌نفس در این رابطه را تحت تأثیر قرار دهد.

• نتیجه‌گیری

این پژوهش نشان داد که صفات تاریک شخصیت، دشواری در تنظیم هیجان و میزان خودافشایی آنلاین، همگی با بروز رفتارهای قلدری سایبری در میان نوجوانان مرتبطند و عزت‌نفس می‌تواند در این میان نقشی واسطه‌ای ایفا کند. قلدری سایبری، به‌عنوان یکی از اشکال نوین خشونت در فضای مجازی، پدیده‌ای چندبعدی و پیچیده است که تحت تأثیر تعامل متغیرهای متعددی از جمله ویژگی‌های فردی مانند صفات شخصیتی و توانمندی‌های تنظیم هیجان و عوامل میان‌فردی نظیر شیوه‌های ارتباطی آنلاین و میزان خودافشایی در فضای مجازی قرار دارد. در واقع، رفتارهای قلدری در بستر دیجیتال نه‌تنها بازتابی از ویژگی‌های درونی فرد مانند سایکوپاتی، خودشیفتگی و ماکیاولیسم است، بلکه با نحوه مدیریت هیجانات و چگونگی برقراری ارتباط با دیگران در محیط‌های مجازی نیز ارتباط تنگاتنگی دارد. چنین رویکردی نشان می‌دهد که نمی‌توان قلدری سایبری را صرفاً محصول یک عامل دانست، بلکه آن را باید نتیجه‌ی کنش متقابل بین عوامل روان‌شناختی و اجتماعی دانست که در بستر فناوری‌های ارتباطی جدید بروز و نمود می‌یابد. در این میان، عزت‌نفس به‌عنوان یک متغیر میانجی، نقشی کلیدی در تبیین سازوکارهای روان‌شناختی قلدری سایبری ایفا می‌کند؛ به‌گونه‌ای که سطوح پایین عزت‌نفس می‌تواند اثر خودافشایی آنلاین و دشواری در تنظیم هیجان را تشدید کرده و احتمال درگیری در رفتارهای قلدری را افزایش دهد. به‌عبارتی، نوجوانانی که دارای عزت‌نفس پایین‌تری هستند، ممکن است برای جبران کمبودهای خودپنداره یا احساسات منفی نسبت به خود، به رفتارهای پرخاشگرانه در فضای مجازی روی آورند. در فرضیه‌ای که به نقش میانجی عزت‌نفس میان صفات تاریک شخصیت و قلدری سایبری پرداخت، نتایج نشان دادند که این نقش معنادار نبود. به‌نظر می‌رسد صفات تاریک شخصیت به‌دلیل ماهیت پایدار و ریشه‌دار خود، مستقیماً رفتارهای آسیب‌زایی مانند قلدری سایبری را شکل می‌دهند و کمتر تحت تأثیر متغیرهایی

چون عزت نفس قرار می‌گیرند. به بیان دیگر، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که قلدری سایبری صرفاً حاصل یک ویژگی یا عامل منفرد نیست، بلکه پیامد تعامل پیچیده میان عوامل درونی مانند صفات شخصیتی و تنظیم هیجان، و عوامل بیرونی نظیر سبک‌های ارتباطی آنلاین و میزان خودافشایی در فضای مجازی است. بر این اساس، پیشگیری مؤثر از این رفتارها نیازمند رویکردی جامع و چندسطحی است که هم بر تقویت مهارت‌های روان‌شناختی نوجوانان از جمله تنظیم هیجان و عزت نفس تمرکز داشته باشد و هم محیط‌های ارتباطی سالم‌تر و آگاهانه‌تری را در فضای مجازی فراهم سازد. بهتر است مداخلات آموزشی، تربیتی و سیاستی به گونه‌ای طراحی شوند که همزمان به تقویت مهارت‌های فردی و ارتقای کیفیت تعاملات اجتماعی در فضای دیجیتال بپردازند. همانند همه پژوهش‌ها، پژوهش حاضر نیز با محدودیت‌هایی مواجه بود. نخستین محدودیت، استفاده از پرسشنامه به شیوه خودگزارش‌دهی بود. یکی از اشکالات بزرگ این روش، کنترل تأثیر مطلوبیت اجتماعی نهفته یا تمایل آزمودنی‌ها به انتخاب گزینه‌ای است که آنان در وضعیت مطلوبی نشان دهد. به‌ویژه زمانی که قرار است که افراد درباره رفتارهای خلاف هنجار اجتماعی مانند قلدری سایبری و خودافشایی آنلاین اطلاعاتی می‌دهند. این مسأله به‌طورحتم روی دقت و صحت نتایج اثر می‌گذارد. محدودیت دیگر این پژوهش این است که با توجه به ماهیت توصیف پژوهش، انجام استنباط‌های علی از روابط توصیف شده باید با احتیاط صورت گیرد. همچنین محدودیت دیگر نبود کنترل میزان استفاده از فضای مجازی در بین دانش‌آموزان بود که می‌تواند روی نتایج اثرگذار باشد.

• تشکر و قدردانی

نویسندگان مقاله از دانش‌آموزانی که با تکمیل پرسشنامه‌ها به اجرای پژوهش کمک نمودند، تشکر می‌نمایند.

• تعارض منافع

نویسندگان مقاله اعتبار می‌نمایند که هیچ‌گونه تعارض منافی نداشته‌اند.

• منابع

- اسدی، محمدرضا؛ قاسمی‌نژاد، محمدعلی. (۱۳۹۷). نقش اعتیاد به اینترنت و خودافشایی آنلاین در پیش‌بینی آزارگری سایبری در دانش‌آموزان. *روان‌شناسی مدرسه*، ۷(۳)، ۲۲-۲۷.
- بخشی، نگین؛ یوسفی، فریده. (۱۳۹۹). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه نیم‌رخ شایستگی هیجانی. *مجله روان‌شناسی*، ۲۴(۲)، ۱۵۰-۱۶۶.
- بشرپور، سجاد؛ زردی‌گیگلو، بهمن. (۱۳۹۸). خصوصیات روان‌سنجی مقیاس تجربه قلدری- قربانی سایبری در دانش‌آموزان. *روان‌شناسی مدرسه*، ۸(۲۹)، ۴۳-۵۷.
- بشرپور، سجاد؛ میری، میرنادر. (۱۳۹۷). نقش واسطه‌ای بی‌اشتهایی اخلاقی در رابطه بین صفات تاریک شخصیت و استعداد خیانت زناشویی. *مجله روان‌شناسی*، ۲۲(۳)، ۲۷۱-۲۸۶.
- حاجلو، نادر؛ قاسمی‌نژاد، محمدعلی؛ جنگی، شهلا؛ انصاری‌حسین، سروین. (۱۳۹۴). رابطه بین سه جنبه تاریک شخصیت و آزارگری سایبری در دانشجویان کاربر اینترنت. *ماهنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه*، ۱۹(۱)، ۲۴-۳۱.
- خدمتی، نسرين. (۱۳۹۸). نقش سه‌گانه تاریک شخصیت و دشواری در تنظیم هیجان پیش‌بینی قلدری دانش‌آموزان مقطع متوسطه. *اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در روان‌شناسی، مشاوره و علوم رفتاری*، تهران.
- رجبی، غلامرضا؛ بهلول، نسرين. (۱۳۸۶). سنجش پایایی و روایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ دانشجویان سال اول دانشگاه شهید چمران. *پژوهش‌های تربیتی و روان‌شناختی*، ۳(۲) (پیاپی ۸)، ۳۳-۴۸.
- شفیعی، حسن؛ صفاری‌نیا، مجید. (۱۳۹۰). خودشیفتگی، عزت نفس و ابعاد پرخاشگری در نوجوانان. *فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی*، ۲(۶)، ۱۲۳-۱۴۸.
- فلاحی، وحید؛ نریمانی، محمد؛ عطادخت، اکبر. (۱۳۹۶). خصوصیات روان‌سنجی فرم کوتاه مقیاس دشواری در تنظیم هیجان (-DERS-۱۶): در گروهی از نوجوانان ایرانی. *مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد*، ۲۹(۵)، ۳۷۲۱-۳۷۳۵.

فلاحی، وحید؛ نریمانی، محمد؛ عطادخت، اکبر. (۱۴۰۱). مدل معادلات ساختاری نقش باورهای غیرمنطقی در پیش‌بینی تجربه قلدری سایبری دانش‌آموزان با میانجی‌گری: دشواری در تنظیم هیجان. *مطالعات روان‌شناختی*، ۱۱۸(۱)، ۳۹-۵۵.

اسمی، ندا؛ مرادی، محبوبه؛ قمرانی، امیر؛ بهنام‌نژاد، نسرين. (۱۳۹۳). مقایسه صفات تاریک شخصیت در دانشجویان دختر و پسر دانشکده علوم پزشکی اصفهان. *اولین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی*، اصفهان، ایران.

محسنین، شهریار؛ اسفیدانی، محمدرحیم. (۱۳۹۳). معادلات ساختاری مبتنی بر رویکرد حداقل مربعات جزئی به کمک نرم‌افزار Smart-PLS: آموزشی و کاربردی. تهران: موسسه کتاب نشر مهربان.

میکائیلی، نیلوفر؛ قاسمی‌نژاد، محمدعلی؛ مولوی، پرویز. (۱۳۹۶). بررسی نقش خوددلسوزی و ابرازگری هیجانی در پیش‌بینی خودافشایی برخط در دانشجویان استفاده‌کننده از شبکه‌های اجتماعی. *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ۷(۳) (پیاپی ۲۴)، ۳۳۷-۳۵۲.

نوذری، علی؛ فرهادی، مهران؛ یارمحمدی، اصل، مسیب. (۱۳۹۷). تبیین ذهن‌آگاهی براساس تنظیم هیجان و نظام‌های بازداری-فعال‌سازی رفتاری در دانشجویان. *مجله روان‌شناسی*، ۲۵(۱)، ۵۰-۶۶.

Aizenkot, D. (2020). Social networking and online self-disclosure as predictors of cyberbullying victimization among children and youth. *Children and Youth Services Review*, 119, 105695. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105695>

Antoniadou, N., Kokkinos, C. M., & Markos, A. (2016). Development, construct validation, and measurement invariance of the Greek cyber-bullying/victimization experiences questionnaire (CBVEQ-G). *Computers in Human Behavior*, 65, 380-390. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.08.032>

Arató, N., Zsidó, A. N., Rivnyák, A., Péley, B., & Lábadi, B. (2022). Risk and protective factors in cyberbullying: The role of family, social support, and emotion regulation. *International Journal of Bullying Prevention*, 4(2), 160-173. <https://doi.org/10.1007/s42380-021-00097-4>

Balakrishnan, V., Khan, S., Fernandez, T., & Arabnia, H. R. (2019). Cyberbullying detection on Twitter using Big Five and Dark Triad features. *Personality and Individual Differences*, 141, 252-257. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.01.024>

Baroncelli, A., Perkins, E. R., Ciucci, E., Frick, P. J., Patrick, C. J., & Sica, C. (2022). Triarchic model traits as predictors of bullying and cyberbullying in adolescence. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(5-6), NP3242-NP3268. <https://doi.org/10.1177/0886260520934448>

Bjureberg, J., Ljótsson, B., Tull, M. T., Hedman, E., Sahlin, H., Lundh, L. G., ... & Gratz, K. L. (2016). Development and validation of a brief version of the difficulties in emotion regulation scale: The DERS-16. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 38, 284-296. <https://doi.org/10.1007/s10862-015-9514-x>

Brack, K., & Caltabiano, N. (2014). Cyberbullying and self-esteem in Australian adults. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 8. <https://doi.org/10.5817/CP2014-2-7>

Brown, W. M., Hazraty, S., & Palasinski, M. (2019). Examining the dark tetrad and its links to cyberbullying. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 22(8), 552-557. <https://doi.org/10.1089/cyber.2019.0172>

Bushman, B. J., & Baumeister, R. F. (1998). Threatened egotism, narcissism, self-esteem, and direct and displaced aggression: Does self-love or self-hate lead to violence? *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(1), 219-229. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.1.219>

Calvo-Morata, A., Alonso-Fernández, C., Freire, M., Martínez-Ortiz, I., & Fernández-Manjón, B. (2020). Serious games to prevent and detect bullying and cyberbullying: A systematic serious games and literature review. *Computers & Education*, 157, 103958. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103958>

Chen, H. (2017). Antecedents of positive self-disclosure online: An empirical study of US college students' Facebook usage. *Psychology Research and Behavior Management*, 147-153. <https://doi.org/10.2147/prbm.s136049>

Donnellan, M. B., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological Science*, 16(4), 328-335. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2005.01535.x>

Fan, C. Y., Chu, X. W., Zhang, M., & Zhou, Z. K. (2019). Are narcissists more likely to be involved in cyberbullying? Examining the mediating role of self-esteem. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(15), 3127-3150. <https://doi.org/10.1177/0886260516666531>

Gamez-Guadix, M., & Gini, G. (2016). Individual and class justification of cyberbullying and cyberbullying perpetration: A longitudinal analysis among adolescents. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 44, 81-89. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.04.001>

Gao, W., Yan, X., & Yuan, J. (2022). Neural correlations between cognitive deficits and emotion regulation strategies: Understanding emotion dysregulation in depression from the perspective of cognitive control and cognitive biases. *Psychoradiology*, 2(3), 86-99. <https://doi.org/10.1093/psyrad/kkac014>

Green, T., Wilhelmsen, T., Wilmots, E., Dodd, B., & Quinn, S. (2016). Social anxiety, attributes of online communication and self-disclosure across private and public Facebook communication. *Computers in Human Behavior*, 58, 206-213. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.12.066>

- Jain, S., & Agrawal, S. (2021). Perceived vulnerability of cyberbullying on social networking sites: Effects of security measures, addiction, and self-disclosure. *Indian Growth and Development Review*, 14(2), 149-171. <https://doi.org/10.1108/IGDR-10-2019-0110>
- Jiang, Q., Zhao, F., Xie, X., Wang, X., Nie, J., Lei, L., & Wang, P. (2022). Difficulties in emotion regulation and cyberbullying among Chinese adolescents: A mediation model of loneliness and depression. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(1-2), NP1105-NP1124. <https://doi.org/10.1177/0886260520917517>
- Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: A concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420.
- Kim, E. J., Namkoong, K., Ku, T., & Kim, S. J. (2008). The relationship between online game addiction and aggression, self-control, and narcissistic personality traits. *European Psychiatry*, 23(3), 212-218. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2008.01.009>
- Kircaburun, K., Demetrovics, Z., & Tosuntaş, Ş. B. (2019). Analyzing the links between problematic social media use, dark triad traits, and self-esteem. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17, 1496-1507. <https://doi.org/10.1007/s11469-018-9901-4>
- Kowalski, C. M., Rogoza, R., Saklofske, D. H., & Schermer, J. A. (2021). Dark triads, tetrads, tents, and cores: Why navigate (research) the jungle of dark personality models without a compass (criterion)? *Acta Psychologica*, 221, 103455. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2021.103455>
- Kowalski, R. M., Limber, S. P., & McCord, A. (2019). A developmental approach to cyberbullying: Prevalence and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 20-32. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.02.009>
- Lei, H., Mao, W., Cheong, C. M., Wen, Y., Cui, Y., & Cai, Z. (2020). The relationship between self-esteem and cyberbullying: A meta-analysis of children and youth students. *Current Psychology*, 39, 830-842. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00407-6>
- Marr, K. L., & Duell, M. N. (2021). Cyberbullying and cybervictimization: Does gender matter? *Psychological Reports*, 124(2), 577-595. <https://doi.org/10.1177/0033294120916868>
- Martínez-Monteağudo, M. C., Delgado, B., García-Fernández, J. M., & Rubio, E. (2019). Cyberbullying, aggressiveness, and emotional intelligence in adolescence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(24), 5079. <https://doi.org/10.3390/ijerph16245079>
- Moor, L., & Anderson, J. R. (2019). A systematic literature review of the relationship between dark personality traits and antisocial online behaviors. *Personality and Individual Differences*, 144, 40-55. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.02.027>
- Özsoy, E., Rauthmann, J. F., Jonason, P. K., & Ardic, K. (2017). Reliability and validity of the Turkish versions of dark triad dirty dozen (DTDD-T), short dark triad (SD3-T), and single item narcissism scale (SINS-T). *Personality and Individual Differences*, 117, 11-14. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.05.019>
- Palermi, A. L., Bartolo, M. G., Musso, P., Servidio, R., & Costabile, A. (2022). Self-esteem and adolescent bullying/cyberbullying and victimization/cybervictimization behaviors: A person-oriented approach. *Europe's Journal of Psychology*, 18(3), 249-262. <https://doi.org/10.5964/ejop.5379>
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556-563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Peeters, M., Cillessen, A. H., & Scholte, R. H. (2010). Clueless or powerful? Identifying subtypes of bullies in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 39, 1041-1052. <https://doi.org/10.1007/s10964-009-9478-9>
- Potard, C., Kubiszewski, V., Combes, C., Henry, A., Pochon, R., & Roy, A. (2022). How adolescents cope with bullying at school: Exploring differences between pure victim and bully-victim roles. *International Journal of Bullying Prevention*, 4(2), 144-159. <https://doi.org/10.1007/s42380-021-00095-6>
- Quintana-Orts, C., Mérida-López, S., Rey, L., & Extremera, N. (2021). A closer look at the emotional intelligence construct: How do emotional intelligence facets relate to life satisfaction in students involved in bullying and cyberbullying? *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 11(3), 711-725. <https://doi.org/10.3390/ejihpe11030051>
- Quintana-Orts, C., Mérida-López, S., Rey, L., Chamizo-Nieto, M. T., & Extremera, N. (2023). Understanding the role of emotion regulation strategies in cybervictimization and cyberaggression over time: It is basically your fault! *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 17(2). <https://doi.org/10.5817/CP2023-2-1>
- Rahardjo, W., & Mardianti, M. (2022, April). College students' online self-disclosure during COVID-19 pandemic: The role of need for relatedness, passing time, and gender. In *3rd Tarumanagara International Conference on the Applications of Social Sciences and Humanities (TICASH 2021)*, 655, (pp. 1606-1611). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.220404.259>
- Rauthmann, J. F. (2011). Acquisitive or protective self-presentation of dark personalities? Associations among the Dark Triad and self-monitoring. *Personality and Individual Differences*, 51(4), 502-508. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.05.008>
- Rosenberg, M. (1965). *Rosenberg self-esteem scale (RSE)*. Acceptance and commitment therapy. Measures package, 61(52), 18.
- Safaria, T., Lubabin, F., Purwandari, E., Ratnaningsih, E. Z., Khairani, M., Saputra, N. E., ... & Mariyati, L. I. (2020). The role of dark triad personality on cyberbullying: Is it still a problem? *International Journal of Scientific & Technology Research*, 9(2), 4256-4260.
- Sari, B. L., & Adriani, Y. (2022). Empathy as a mediator of the effect of dark triad personality, social support, and demographic factors on cyberbullying behavior in SMAN 10 Depok students. *Asian Journal of Psychology*, 8(3), 55-68.

- Sarıçam, H., Yaman, E., & Çelik, İ. (2016). The mediator effect of loneliness between perceived social competence and cyberbullying in Turkish adolescents. *International Journal of Progressive Education*, 12(1), 99-107.
- Schade, E. C., Voracek, M., & Tran, U. S. (2021). The nexus of the dark triad personality traits with cyberbullying, empathy, and emotional intelligence: A structural-equation modeling approach. *Frontiers in Psychology*, 12, 659282. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.659282>
- Schodt, K. B., Quiroz, S. I., Wheeler, B., Hall, D. L., & Silva, Y. N. (2021). Cyberbullying and mental health in adults: The moderating role of social media use and gender. *Frontiers in Psychiatry*, 12, Article 674298. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2021.674298>
- Schouten, A. P., Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2007). Precursors and underlying processes of adolescents' online self-disclosure: Developing and testing an "Internet-attribute-perception" model. *Media Psychology*, 10(2), 292-315. <https://doi.org/10.1080/15213260701375686>
- Vranjes, I., Erreygers, S., Vandebosch, H., Baillien, E., & De Witte, H. (2018). Patterns of cybervictimization and emotion regulation in adolescents and adults. *Aggressive Behavior*, 44(6), 647-657. <https://doi.org/10.1002/ab.21790>
- Wang, J., Iannotti, R. J., & Nansel, T. R. (2009). School bullying among adolescents in the United States: Physical, verbal, relational, and cyber. *Journal of Adolescent Health*, 45(4), 368-375. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2009.03.021>
- Wright, M. F., Huang, Z., Wachs, S., Aoyama, I., Kamble, S., Soudi, S., ... & Shu, C. (2020). Associations between cyberbullying perpetration and the dark triad of personality traits: The moderating effect of country of origin and gender. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 30(3), 242-256. <https://doi.org/10.1080/02185385.2020.1788979>
- Xia, T., Liao, J., Deng, Y., & Li, L. (2023). Cyberbullying victimization and social anxiety: Mediating effects with moderation. *Sustainability*, 15(13), 9978. <https://doi.org/10.3390/su15139978>
- Xu, W., & Zheng, S. (2022). Childhood emotional abuse and cyberbullying perpetration among Chinese university students: The chain mediating effects of self-esteem and problematic social media use. *Frontiers in Psychology*, 13, 1036128. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1036128>
- Yesilyurt, F., Arslan, N., & Arslan, S. (2021). Cyberbullying and self-disclosure: The predicting role of cyberbullying. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 9(1), 19-25. <https://doi.org/10.17220/mojet.2021.9.1.239>
- Young, K. S., Sandman, C. F., & Craske, M. G. (2019). Positive and negative emotion regulation in adolescence: Links to anxiety and depression. *Brain Sciences*, 9(4), 76. <https://doi.org/10.3390>